

Nr 8.

Ankom till riksdagens kansli den 13 maj 1925 kl. 12 m.

Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 8, i anledning av väckt motion i andra kammaren, II: 122, angående inskränkning i fråga om infordrande och avlämnande av statistiska uppgifter.

Uti en inom andra kammaren av herr *Lundén* väckt, till kammarens femte tillfälliga utskott remitterad motion, nr 122, har motionären yrkat, att riksdagen måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning, i vad mån en inskränkning måtte kunna göras i fråga om infordrande och avlämnande av statistiska uppgifter.

Till stöd för sitt yrkande har motionären anförut följande: "Avlämnandet av statistiska uppgifter, vars infordrande synes mer och mer tilltaga, är för de kommunala och kyrkliga myndigheterna m. fl. ett obehagligt besvär och förenat med mycket arbete.

Ärligen ankomma en mängd cirkulär med frågor i de mest skiftande ämnen, vilka skola besvaras. Inför dessa frågor, vars förnuftiga ändamål även den frågande synes ha svårt att finna ut, frestas mången adressat att utan vidare förpassa dessa cirkulärskrivelser i papperskorgen.

Det måste dock erkännas, att insamlande av siffermaterial för belysande av det samhälleliga livet är icke blott nyttigt utan även nödvändigt, men hela dess idé förryckes, om den utnyttjas till övermått. Insamlandet är dock grundat på frivilligt samarbete mellan allmänheten och myndigheterna och bör därför användas med måtta, att icke även det goda och nyttiga äventyras.

Med bästa vilja är det mången gång omöjligt att giva ett sanningsenligt svar eller tillförlitliga uppgifter å de i cirkulären framställda frågorna, till exempel: Ärligen utsändas till kommunala myndigheterna cirkulär med frågan, huru många rovdjur som dödats inom kommunen under året och huru många husdjur, som dödats av rovdjur under samma tid.

Närmare eftertanke borde säga en var, huru omöjligt det är att besvara dylika frågor, men för att undvika nya skrivelser och förelägganden av länsstyrelsen får man insätta en siffra, gripen ur "luften". Att tänka sig, att dylika uppgifter sedan skola bearbetas av högt avlönade tjänstemän till statistiska uppgifter för landet, väcker mången gång minst sagt löje.

Jag anser att en inskränkning borde kunna göras och därmed en betydlig besparing i papper, porto och tid.”

Andra kammarens femte tillfälliga utskott, till vilket motionen hänvisades, anförde i sitt utlåtande nr 6 följande:

1921 års
riksdags-
skrivelse.

”Vid behandling av motionen har utskottet till en början velat erinra därom, att med anledning av motion vid 1921 års riksdag om inskränkning i rätten för ämbetsverk m. fl. att med frågor hänvända sig till folkvalda myndigheterna i orterna och andra, riksdagen beslutat till Konungen avlåta en skrivelse, nr 215, däri anförts bland annat följande: ”Riksdagen tilltror sig icke att i frågans nuvarande läge med bestämdhet kunna avgöra, i vad mån klagomålen i fråga äro befogade. Otvivelaktigt synes dock vara, att den ifrågavarande uppgiftsskyldigheten är särskilt för de kommunala myndigheterna synnerligen betungande. Önskligt vore därför, att en utredning komme till stånd rörande möjligheterna att vidtaga åtgärder i av motionären angivet syfte. Man torde hava anledning förmoda, att av utredningen skulle framgå, att inskränkningar och förenklingar i fråga om inhämtandet av uppgifter äro möjliga och lämpliga. I varje fall vore en sådan utredning säkerligen ägnad att öka insikten om undersökningarnas betydelse och höja intresset för deras ändamål, varigenom även större garanti skulle vinnas för uppgifternas noggrannhet och fullständighet. Motvilligheten i fråga om uppgifternas lämnande skulle minska och den uppgifterna infordrande myndighetens utredningsarbete därigenom underlättas.” Tillika har hemställts, att ärendet skulle överlämnas till de s. k. statistiksakkunniga för utredning. På grund av det anförda hemställde riksdagen, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om utredning, huruvida och i vad mån inskränkningar och förenklingar i fråga om inhämtandet av uppgifter i angivet avseende kunde åstadkommas samt därefter vidtaga de åtgärder, som av utredningen kunde föranledas.

Statistiksak-
kunnigas
yttrande.

I enlighet med riksdagens hemställan remitterades skrivelsen till de av statsrådet och chefen för finansdepartementet jämlikt Kungl. Maj:ts be- myndigande den 20 februari 1920 tillkallade statistiksakkunniga. De sakkunniga hava den 29 oktober 1921 avgivit utlåtande samt därefter på särskild anmodan den 1 juni 1921 avgivit yttrande med plan för den utredning, som kunde föranledas av omförmälda riksdagsskrivelse.

Kungl. Maj:ts
beslut.

Ärendet föredrogs i konselj den 14 juli 1922, därvid beslöts, att riksdagens skrivelse icke skulle föranleda annan åtgärd än att det i ärendet förda protokollet skulle tillställas samtliga departement för delgivning med underlydande ämbetsverk, vilka vore sysselsatta med statistiskt arbete, ävensom arbetande kommittéer och sakkunniga, i den mån sådant kunde vara erforderligt.

Enligt vad utskottet vidare inhämtat har den av Kungl. Maj:t den 1 september 1923 tillsatta statens besparingskommitté sin uppmärksamhet riktad på frågan om begränsningar i det statistiska arbetet. I skrivelse till Kungl. Maj:t den 10 december 1923 framlade sålunda kommittén vissa provisoriska förslag angående inskränkningar i den officiella statistiken, innefattande bland annat förslag, att utarbetandet av jaktstatistiken — som i motiveringen till förevarande motion särskilt beröres — måtte upphöra. I nämnda del är kommitténs framställning ännu beroende på Kungl. Maj:ts prövning. Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 3 oktober 1924 har särskild sakkunnig tillkallats för att stå till kommitténs förfogande för utredning rörande begränsningar i det statistiska arbetet och angående den officiella statistikens organisation.

*Statens
besparings-
kommitté.*

I ärendet har utskottet fått emottaga en skrivelse från Stockholms handelskammare, vilken härtill fogas som bilaga.

*Skrivelse
från Stock-
holms handels-
kammare.*

Inom utskottet hava meningarna varit ense om det berättigade i motionens syfte. Utskottet har likväl icke ansett sig kunna tillstyrka motionen, och detta har varit beroende huvudsakligen på formella skäl. Då riksdagen så nyligen som år 1921 skrivit till Kungl. Maj:t i denna sak, har det icke syntts utskottet lämpligt att nu återkomma i samma fråga. Visserligen har den föregående riksdagsskrivelsen icke föranlett några särskilda åtgärder, men sedermera har frågan om den officiella statistiken i sin helhet upptagits till behandling och är, såsom av det ovan anförda framgår, beroende på besparingskommitténs prövning. Denna kommitté har visserligen icke att särskilt tillse de i motionen framförda synpunkterna, men insamlandet av primäruppgifter ingår som ett grundväsentligt moment i hela det statistiska förfarandet. Utskottet förutsätter därför att besparingskommittén icke kan underlåta att, särskilt med hänsyn till riksdagsskrivelsen 1921, ägna sin uppmärksamhet jämväl däråt, att möjliga lättnader genomföras i kommuner och enskilda åliggande uppgiftsskyldighet.

*Andra kam-
marens
utskott.*

Ehuru utskottet delar den mening, som kommit till uttryck i motionen, finner utskottet således frågans nuvarande läge hindrande för ett bifall till densamma.

Utskottet hemställer, att ifrågavarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda."

Vid detta utlåtande var fogad *reservation* av följande lydelse:

Reservation.

"Inom utskottet hava meningarna varit ense om det berättigade i motionens syfte. Denna avser ett missförhållande, som redan tagit sig uttryck i ovanberörda riksdagsskrivelse av år 1921. Denna skrivelse har visserligen på Kungl. Maj:ts föranstaltande delgivits de statistiska ämbetsverken, men något resultat därav för allmänheten har ännu icke försports. Utskottet kan förstå de betänkligheter mot en särskild utredning i saken, som

få antagas hava föranlett Kungl. Maj:ts beslut, men då frågan om inskränkningar i den officiella statistiken nu är under behandling av statens besparingskommitté, synes ett lämpligt tillfälle erbjuda sig att ånyo upptaga det av riksdagen framförda önskemålet. Besparingskommittén har att behandla de statistiska ämbetsverkens organisation och arbetsmetoder med hänsyn till statens egna synpunkter om möjliga besparingar. Då samma kommitté i övrigt har så många och krävande uppgifter sig förelagda, kan det befaras att de synpunkter, som föranlett ovanberörda riksdagsskrivelse och vunnit uttryck i motionen, icke utan särskild framställning bliva tillbörligen beaktade vid kommitténs arbete. Ur dessa synpunkter torde en särskild framställning i saken vara väl motiverad.

Utskottet hemställer, att andra kammaren måtte för sin del besluta, det riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att vid den inom statens besparingskommitté pågående utredningen angående inskränkningar i det statistiska arbetet jämväl måtte tagas i övervägande, huruvida och i vad mån inskränkningar måtte kunna ske i fråga om infordrande av statistiska uppgifter från kommunala myndigheter och enskilda.”

Andra kam-
marens
beslut:

Med avslag å utskottets hemställan biföll andra kammaren den vid utlåtandet fogade reservationen.

Första kammaren, som delgivits andra kammarens beslut, har hänvisat ärendet till sitt andra tillfälliga utskott.

Utskottet.

Insamlandet av statistiskt primärmaterial är givetvis nödvändigt till belysning av de olika frågor, som staten har intresse av att undersöka. Ett visst arbete måste därvid ofta avfordras lokala förtroendemän och myndigheter. I allmänhet torde detta arbete icke vara alltför betungande eller erbjuda större svårigheter. Det lär emellertid icke kunna förnekas, att under vissa tider och i vissa fall det statistiska arbetet varit av sådan omfattning, att klagomålen haft fullt fog för sig. Utskottet kan därför förstå, att önskemål kunna göra sig gällande för inskränkningar och vill för egen del kraftigt betona att ifrågavarande arbete för de lokala organen bör begränsas i så stor utsträckning som möjligt. Statsmakterna hava emellertid redan sin uppmärksamhet riktad på frågan om begränsning i förevarande hänseende. Såsom framgår av ovan anförda historik har nämligen 1921 års riksdag i ärendet avlätit en skrivelse till Kungl. Maj:t, som därefter tillställt samtliga departement protokollet i ärendet att delgivas underlydande ämbetsverk, ävensom arbetande kommittéer och sakkunniga. Härefter har frågan om den officiella statistiken i sin helhet upptagits till behandling och är nu beroende på prövning av besparingskommittén, till vilkens förfogande särskild sakkunnig ställts för utredning rörande begränsningar i det statistiska arbetet. Denna kommitté torde även ha att undersöka de förhållanden, som beröras i motionen, då insamlandet av primäruppgifter ingår som ett grundväsentligt moment i hela det statistiska förfarandet.

Utskottet förutsätter därför, att besparingskommittén med hänsyn till riksdagens skrivelse 1921 skall ägna sin uppmärksamhet jämväl däråt, att möjliga lättnader genomföras i kommuner och enskilda åliggande uppgiftsskyldighet.

Då alltså, enligt vad utskottet kunnat finna, de av motionären framförda spörsmålen för närvarande äro under utredning, anser utskottet att anledning icke förefinnes att nu avlåta skrivelse till Kungl. Maj:t i ärendet. Utskottet får för den skull hemställa,

att första kammaren icke måtte biträda andra kammarens i ärendet fattade beslut.

Stockholm den 12 maj 1925.

På utskottets vägnar:

N. J. F. ALMKVIST.

Närvarande vid ärendets slutbehandling: herrar Almkvist, Julin, Franzén, Bondeson, Nilsson, N. A.* i Östrabo.

* Ej närvarande vid justeringen av utlåtandet.

Bilaga.

Till Riksdagens Andra Kammares femte tillfälliga utskott.

Genom en i andra kammaren väckt motion, nr 122, har herr A. W. Lundén hemställt, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning, i vad mån en inskränkning må kunna göras i fråga om infordrande och avlämnande av statistiska uppgifter.

Motionen avser närmast de uppgifter, som begäras hos kommunala och kyrkliga myndigheter. Då emellertid även till enskilda företag riktas förfrågningar av likartad innebörd har Stockholms handelskammare härmed velat framhålla, att även inom näringslivet klagomål försports över det besvär och arbete, som förorsakas genom avlämnandet av uppgifter för statistiska redogörelser.

Enskilda näringsidkare anlitas huvudsakligen för uppgifter till handels-, bergverks-, industri- och sjöfartsstatistiken samt till vissa delar av socialstatistiken. För handelsstatistiken lämna importörer och exportörer till tullmyndigheterna deklarationer å vissa varors värde, varjämte direkt till kommerskollegium för en vart femte år förekommande utredning vissa uppgifter skola avlämnas av handlande inom riket. Industri- och bergverksföretag samt rederier besvara årligen vissa av kommerskollegium uppsatta frågeformulär angående deras rörelser, varjämte mera specificerade uppgifter vid vissa tillfällen infordras för produktionsstatistiska specialundersökningar.

De uppgifter, som socialstyrelsen regelbundet begär av arbetsgivare, beröra ställningen på arbetsmarknaden och arbetslönerna. Engångsuppgifter hava också införskaffats för särskilda undersökningar, av vilka den för näringsidkarne mest betungande torde ha varit den, som år 1920 företogs rörande affärsanställdas arbets- och levnadsförhållanden. Dessutom lämna näringsidkarne material till prisstatistiken, både den hos kommerskollegium utarbetade prisindex och de fortlöpande översikter, som publiceras av socialstyrelsen, vare sig de tillfrågas direkt av ämbetsverket eller av dess ombud i orterna.

För speciella näringsgrenar lämnas också från de enskilda företagen uppgifter i statistiskt syfte till andra ämbetsverk, såsom bank- och fondinspektionen, kontrollstyrelsen och järnvägsstyrelsen.

En lättnad i här förevarande hänseende kan emellertid svårligen beredas näringsidkarne under annan förutsättning än att själva statistiken inskränkes. Att utan näringsidkarnes medverkan skaffa primärmaterial är icke tänkbart, då nämligen en statistik inom dessa områden, för att bli tillförlitlig, måste bygga på företagens egna uppgifter.

En inskränkning i de statistiska publikationernas omfattning bör däremot kunna åstadkommas. Såsom handelskammaren redan tidigare framhållit i en skrivelse till kommerskollegium, är särskilt vår import- och exportstatistik alltför specificerad. Antalet positioner uppgår till ej mindre än cirka 2,550, därav ett flertal med ytterst obetydliga summor. Varugrupper med värde på 10,000 eller 1,000 kronor för hela riket äro icke sällsynta, och till och med siffror, som äro avsevärt lägre än 100 kronor förekomma. Intet annat land torde ha en så detaljerad handelsstatistik som vårt. Genom inskränkning i antalet rubriker i den statistiska varuförteckningen måste arbetet för de rapporterande firmorna minskas, samtidigt med att bearbetningen av materialet för ämbetsverken blir mindre tidkrävande. Måhända kan därigenom värdedeklarationen utsträckas även till sorteringsgodset, för vars värdesättning för närvarande särskilda åtgärder måste vidtagas, ägnade att göra resultatet synnerligen svävande. Handelskammaren vill därför på det bestämdaste uttala sig för en omarbetning av den statistiska varuförteckningen, i syfte att göra densamma mindre specificerad.

Även i övriga, här åberopade statistiska redogörelser kunna säkerligen vissa detaljer uteslutas och frågeformulären sålunda förenklas. Särskilt bör det vid specialundersökningar noggrant tillses, att icke flera frågor framställas än de för utredningens praktiska syfte oundgängligen nödvändiga. En dylik begränsning av formulären synes så mycket mera av behovet påkallad, som hitintills förekommit frågor, vilka helt enkelt icke kunnat tillfyllestgörande besvaras. Vid fastställandet av formulären bör därför i första hand undersökas, om privatföretagens bokföring verkligen lämnar möjlighet för besvarande av frågorna.

Vid sidan om uppgifterna för statistiken begäras också från vissa ämbetsverk andra upplysningar, vilkas praktiska värde svårligen kan motsvara det besvär de förorsaka rapportörerna. Särskilt är ifyllandet av riksförsäkringsanstaltens formulär i hög grad betungande, med de specifikationer, som krävas angående personalens sysselsättning och avlöning efter löneklasser, och med uppgift om dagsverken, skift eller arbetstimmar. De praktiska yrkesutövarne ha vid besvarandet av dessa formulär svårt att freda sig från intrycket, att frågorna äro långt mera omfattande än behovet kräver, och att det arbete, som nedlägges på dessa undersökningar, är till

icke ringa del ändamålslost. Det synes därför handelskammaren önskvärt, att vid en eventuell utredning om statistiska uppgifter beaktande ägnas även åt riks försäkringsanstaltens här åsyftade frågeformulär ävensom andra därmed jämförliga förfrågningar från ämbetsverk.

Med det anförda har handelskammaren velat framhålla, att den av motionären väckta frågan är beaktansvärd också från näringslivets synpunkt, och att den enligt handelskammarens uppfattning är i hög grad förtjänt av en utredning, vare sig nu denna bör överlämnas åt den redan arbetande besparingskommittén eller åt andra på området sakkunniga. Handelskammaren tillåter sig därför hemställa, att utskottet ville tillstyrka herr Lundéns ifrågavarande motion under påpekande av att vid en eventuell utredning uppmärksamhet bör ägnas åt vissa andra uppgifter, som av ämbetsverken infordras.

Stockholm den 10 mars 1925.

För Stockholms handelskammare:

K. A. WALLENBERG.

H. Rosman.
